

**Original Research (AR)**  
**Orijinal Araştırma (AR)**

## **İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Spor Yapma Durumlarına Göre Atılgnlık ve Akran Zorbalığı Özelliklerinin İncelenmesi, Bitlis İli Örneği\***

**Furkan KAZANCI \*\*1, Büşra Hicran İLCİ<sup>1</sup>**  
<sup>1</sup>Bitlis Eren University, Bitlis, Turkey

### **Öz**

Bu araştırmada, ilköğretim ikinci kademe olarak adlandırılan 5, 6, 7 ve 8. sınıfa giden öğrencilerin spor yapma durumlarına göre değerlendirilerek atılgnlık ve akran Zorbalığı özelliklerinin karşılaştırması yapılmak istenmiştir. Araştırma Bitlis ilinde faaliyetlerine devam eden ve öğrenci potansiyeli bakımından en kalabalık 3 okulda yapılmıştır. Yaşları 10-15 olan 185 kız, 209 erkek toplamda 394 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. Veri tabanlarından gerekli literatür araştırması yapıldıktan sonra, Topukçu (1982) tarafından geliştirilen Atılgnlık envanteri ve Mynard ve Joseph (2000) tarafından geliştirilen Gültekin ve Sayıl (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği kullanılmıştır.

Veriler araştırmacılar tarafından düzenlenen kişisel bilgi formu ile Atılgnlık ve Akran Zorbalığı puanları ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi SPSS 16,0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama ( $\bar{X}$ ), standart sapma (SS) ve frekans (N) değerleri verilmiştir. Verilerin normal ve homojen dağılım gösterip göstermediği incelenmiş, Skewness-Kurtosis basıklık çarpıklık değerlerine de bakılarak uygun parametrik testler uygulanmıştır. Atılgnlık puanlarına bakıldığında öğrenim görülen sınıf, doğum yeri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

Akran Zorbalığı puanlarına bakıldığı zaman da cinsiyet, öğrenim görülen sınıf ve sporcu olma değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Atılgnlık, Akran zorbalığı, İlköğretim, Sporcu, Öğrenci

## **Investigation of the Words of Assertiveness and Peer Bullying According to the Situation of Doing Sports in the Second Level Students in Primary Education, The Case of Bitlis Province**

### **Abstract**

In this study it is aimed to compare assertiveness and peer bullying specialities among students from 5,6,7 and 8th classes evaluating about their doing sport habits.Study took place at the most crowded and still active 3 schools of Bitlis Province. 185 female and 209 male totally 394 students aged 10-15 samples participated to the study. After determining general data base literatures Assertiveness Inventory by Topukçu (1982) and Peer Bullying Scale developed by Mynard and Joseph (2000) and translated in to Turkish by Gültekin and Sayıl (2005) is used.

Data obtained from personal information form and Assertiveness and Peer Bullying scores and analysed with SPSS 16.0 . Arithmetic mean of descriptive statistics coded as (X), standard deviation, as (SS) and frequency as (N). Data is determined for it's normality and homogeneity, and appropriate parametric test is used through Skewness-Kurtosis test. It is clear from assertiveness scores that there are significant differences among class level, birth place and education level of mother - father variables. About Peer Bullying there are significant differences among gender, level of class and doing sport variables.

**Keywords:** Assertiveness, Elementary, Peer Bullying, Sportmen, Student

\*11. Ulusal Spor Bilimleri Öğrenci Kongresinde özet bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

\*\*Corresponding author e-mail address [fkznc@hotmail.com](mailto:fkznc@hotmail.com)

## GİRİŞ

Günümüzde akran zorbalığına maruz kalma veya akran zorbalığı davranışı göstermenin sebepleri sıkça çalışılan bir konu olmuştur. Akran zorbalığını bir çocuğun başka bir çocuk ya da çocuklar tarafından fiili veya psikolojik olarak sürekli rahatsız edilmesi olarak ifade edilebilir. Pişkin (2006) zorbalığın altında egemenlik kurma ve gözünü korkutma isteği yatmakta olduğunu bildirmiştir. Gökler (2009) zorbaca davranışlara sahip bireylerin diğerlerine göre daha fazla aile problemlerine sahip olabileceklerini bu durumdan dolayı da kızgınlık ve hayal kırıklıklarını diğer çocuklardan çıkarmakta olduklarını bildirmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve yönetici görüşlerinin alındığı bir çalışmada itme, ad takma, alay etme, cinsellik içeren sözler söyleme en sık rastlanan akran zorbalığı türleri olarak belirtilmiştir (Çınkır ve Kepenekçi, 2003). Araştırmalar öğrencilerin zorbalığa en fazla okulda, okulun bahçesinde, sınıfta, okul çevresi ve okul koridorlarında (Kepenekçi ve Çınkır, 2001, Yurtal ve Cenkseven, 2007), maruz kaldıklarını ve uyguladıklarını göstermektedir.

Atılganlık bireyin kendisini ifade edebilme biçimi olarak tanımlanırken, kişinin çevresiyle olan ilişkilerinde en önemli belirleyicilerden birisi olarak kabul edilmektedir (Aydın, 1991). Ayrıca bireyler arası ilişkilerin ve etkileşimin sağlıklı olabilmesine olanak sağlayan davranış özelliği çoğunlukla atılgan davranış olarak da betimlenmiştir (Jakubowski-Spector, 1973).

Spor katılımcılarına sağlıklı yaşamla birlikte sağlıklı bir kişilik yapısı de vermektedir. Kolektif çalışmayı benimseten ve özgüveni geliştiren spor, kendine ve çevresine saygılı bireylerin yetişmesine olanak sağlamaktadır. Spor yapanlar ve yapmayanlar arasında yapılan çalışmalarda spor yapanların spor yapmayanlara göre daha canlı, dışa dönük, daha çalışkan, daha sabırlı, toplumsal ilişki kurmaya daha hazır, yeni bir duruma uyum sağlamalarının daha kolay, duygusal yönden daha dengeli oldukları bulunmuştur (Tiryaki ve ark., 1991). Sporun bireyi her türlü kötü alışkanlıktan uzak tutabilme ihtimali ile her bireyin mutlaka sporun az da olsa içine girmesi gerekmektedir. Bu sayede sağlık bir yaşama sahip ve duygularını yönlendirmede zorlanmayan bireyler yetişecektir.

## YÖNTEM

Bu çalışmada, ilköğretim ikinci kademe olarak adlandırılan 5, 6, 7 ve 8. sınıfa giden öğrencilerin spor yapma durumlarına göre değerlendirilerek atılganlık ve akran Zorbalığı özelliklerinin karşılaştırması yapılmak istenmiştir.

## Çalışma Grubu

Araştırma Bitlis ilinde faaliyetlerine devam eden ve öğrenci potansiyeli bakımından en kalabalık 3 okulda yapılmıştır. Yaşları 10 ile 15 arasında olan 185 kadın, 209 erkek toplamda 394 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur.

## Veri Toplama Araçları

Topukçu (1982) tarafından geliştirilen Atılganlık envanteri ve Mynard ve Joseph (2000) tarafından geliştirilen Gültekin ve Sayıl (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği kullanılmıştır.

## Verilerin Analizi

Veriler araştırmacılar tarafından düzenlenen kişisel bilgi formu ile Atılganlık ve Akran Zorbalığı puanları ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi SPSS 16,0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama ( $\bar{X}$ ), standart sapma (SS), frekans (N) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir. Verilerin normal ve homojen dağılım gösterip göstermediği incelenmiş, Skewness ve Kurtosis basıklık çarpıklık değerlerine de bakılarak uygun parametrik testler uygulanmıştır.

## BULGULAR

Tüm değişkenlere göre Atılganlık ve Akran Zorbalığı puanlarının karşılaştırması tek bir tabloda gösterilmiş, anlamlı sonuç tespit edilen p değerleri de kalın ve yana yatık şekilde işaret edilmiştir.

**Tablo 1.** Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	<i>p</i>
Atılganlık	kadın	185	26,18	5,190	<b>,303</b>
	erkek	209	25,65	4,949	
Akran Zorbalığı	kadın	185	37,98	7,272	<b>,004</b>
	erkek	209	40,46	9,195	

**Tablo 2.** Öğrenim Görülen Sınıf Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Öğrenim Görülen Sınıf	N	$\bar{x}$	SS	<i>p</i>
Atılganlık	5	30	27,30	4,268	<b>,005</b>
	6	63	25,89	5,084	
	7	228	25,23	5,160	
	8	73	27,42	4,672	
Akran Zorbalığı	5	30	35,20	3,408	<b>,019</b>
	6	63	38,40	7,615	
	7	228	40,10	8,482	
	8	73	39,25	9,826	

**Tablo 3.** Doğum Yeri Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Doğum Yeri	N	$\bar{x}$	SS	<i>p</i>
Atılganlık	Köy	18	23,28	4,787	<b>,004</b>
	Kasaba	3	19,00	11,358	
	Şehir	373	26,08	4,960	
Akran Zorbalığı	Köy	18	39,56	7,524	<b>,740</b>
	Kasaba	3	43,00	7,550	
	Şehir	373	39,25	8,488	

**Tablo 4.** Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Anne Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS	<i>p</i>
Atılganlık	Okuma yazma bilmiyor	100	23,84	4,988	<b>,000</b>
	İlköğretim	203	26,34	4,955	
	Lise	65	27,03	4,965	
	Üniversite	26	27,50	4,301	
Akran Zorbalığı	Okuma yazma bilmiyor	100	39,93	8,667	<b>,564</b>
	İlköğretim	203	39,42	8,193	
	Lise	65	38,06	7,331	
	Üniversite	26	38,96	11,553	

**Tablo 5.** Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Baba Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS	p
Atılgnlık	Okuma yazma bilmiyor	29	22,21	4,693	,000
	İlköğretim	169	25,22	4,972	
	Lise	131	26,84	4,856	
	Üniversite	65	27,42	4,847	
Akran Zorbalığı	Okuma yazma bilmiyor	29	40,28	11,695	,386
	İlköğretim	169	39,93	7,783	
	Lise	131	38,85	7,989	
	Üniversite	65	38,09	9,185	

**Tablo 6.** Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Aktif Lisanslı Sporcu	N	$\bar{x}$	SS	p
Atılgnlık	Evet	147	26,44	4,893	,297
	Hayır	247	25,90	4,953	
Akran Zorbalığı	Evet	147	35,26	3,744	,000
	Hayır	247	41,70	9,467	

Atılgnlık puanları incelendiğinde öğrenim görülen sınıf, doğum yeri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Akran Zorbalığı puanları incelendiğinde de cinsiyet, öğrenim görülen sınıf ve sporcu olma değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

## TARTIŞMA ve SONUÇ

Atılgnlık puanları incelendiğinde öğrenim görülen sınıf değişkeninde görülen anlamlı farkın sebebini 8. ve 7. sınıf öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Doğum yeri değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini şehirde doğan bireylerle kasabada doğan bireylere göre aldıkları puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Anne eğitim durumu değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini okuma yazma bilmeyen annelerle farklı kademelerde eğitim almış olan tüm annelerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Baba eğitim durumu değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini okuma yazma bilmeyen babalarla farklı kademelerde eğitim almış olan tüm babaların puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür.

Spora katılımın bireyin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik özellikleri üzerine olumlu etkisinin gösterildiği çalışmalara ek olarak, çalışmalar, kişiler arası başarılı iletişimde önemli bir özellik olan atılgnlığın, sportif aktivitelere katılan bireylerde yüksek olduğu ve sporcuların sedanterlere oranla atılgnlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Tekin ve ark., 2006; Güler ve ark., 2005).

Akran zorbalığı puanları incelendiğinde cinsiyet değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini erkek öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının kadın öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Akran zorbalığının sıklıkla erkekler arasında görülmesi muhtemeldir. Kartal 2009 yılında yaptığı bir araştırmada bizim çalışmamızı doğrular nitelikte sonuçlar bulmuştur. Akran Zorbalığını çalışan birçok araştırmacı da benzer sonuçlar bulmuştur. Öğrenim görülen sınıf değişkeninde görülen anlamlı farkın sebebini 7. ve 5. sınıf öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Sporcu olma değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini lisanslı olarak aktif spor yapan bireylerin puan ortalamalarının spor yapmayan gruba göre daha düşük olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

## KAYNAKLAR

- Aydın, B. (1991). "Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini Açısından Atılganlık Seviyesinin İncelenmesi". M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, *Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3: 25-36.
- Çınkır, Ş., Kepenekçi, Y.K. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 34, 236-253.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Güler, D., Aydos, L. & Koç, H. (2005). Devlet ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin eğitim düzeylerinin ve sportif faaliyetlere katılımlarının atılganlıklarına etkisi. Beden Eğitimi ve Spor Eğitiminin Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu.
- Gültekin, Z. (2003). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jakubowski-Spector, P. (1973). "Facilitating the Growth of Women through Assertiveness Training". *The Counseling Psychologist*. 4: 75-86.
- Karaman-Kepenekçi, Y., Çınkır, Ş. (2001). Lise düzeyinde öğrenciler arasında kabagüç. (yayınlanmamış araştırma raporu). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.
- Kartal, H. (2009). The ratio of bullying and victimization among Turkish elementary school students and its relationship to gender and grade level. *Social Science*, 20(2), 109-119.
- Mynard, H., Joseph, S. (1997). Bully/victim problems and their association with Eysenck's personality dimensions in 8 to 13 years old. *British Journal Education Psychology*. 85, 197-201.
- Pişkin, M. (2006). Zorbalığa ilişkin yanlış algı, inanç ve düşünceler. *Öğretmen Dünyası*, 317, 13-15.
- Tekin, M., Akandere, M. & Arslan, F. (2006). Spor yapan ve yapmayan ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre atılganlık düzeylerinin incelenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 996
- Tiryaki, Ş., Erdil, G., Acar, M. & Emlek, Y. (1991). Sporcu ve Sporcu Olmayan Gençlerin Kişilik Özellikleri. *Spor Hekimliği Dergisi*, 26: 19-23.

*Kazancı, F. and İci, B.H., International Journal Mountaineering and Climbing, 2018, 1(1), 25-30*

Yurtal, F., Cenkseven, F. (2007). İlköğretim okullarında zorbalığın yaygınlığı ve doğası. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 1-13.